

7. Левчук З.С. Формирование готовности к профессиональному творчеству у студентов педвуза: Автореф. дисс... канд. пед. наук: спец. «Теория и история педагогики» 13.00.01 / З.С.Левчук. – Минск, 1992. – 19 с.
8. Маслоу А.Г. Психология бытия / Абрахам Маслоу. – М.: Рефл Бук, К.: Ваклер, 1997. – 304 с.
9. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. (Теорія і методика, викладання мистецьких дисциплін): [навчальний посібник] / Падалка Галина Микитівна. – Київ: Освіта України, 2008. – 138 с.

#### **АНОТАЦІЯ**

*Стотика І.Г., Власенко Е.А. Педагогічна творчість як складова самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва. В статті розглядається педагогічна творчість як складова особистісної самореалізації та окреслюються перспективні і шляхи розвитку готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до творчої самореалізації в професійній діяльності.*

**Ключові слова:** педагогічна творчість, самореалізація, вчитель музичного мистецтва, адаптація, комунікація, рефлексія.

#### **АННОТАЦИЯ**

*Стотыка И.Г., Власенко Е.А. Педагогическое творчество как составляющая самореализации будущего учителя музыкального искусства. В статье рассматривается педагогическое творчество в качестве составляющей личностной самореализации, и намечаются перспективные пути развития готовности будущего учителя музыкального искусства к творческой самореализации в профессиональной деятельности.*

**Ключевые слова:** педагогическое творчество, самореализация, учитель музыкального искусства, адаптация, коммуникация, рефлексия.

#### **SUMMARY**

*Stotyka I.G., Vlasenko E.A. Pedagogical activities as a part of self-realization of future teacher of musical art. The article considers the pedagogical creativity as a component of personal self-realization and the outlines of the perspective ways of the development of preparedness of future teachers of musical art to creative self-realization in professional activities.*

**Key words:** pedagogical creativity, self-realization, a teacher of the art of music, adaptation, communication, reflection.

УДК 37.012:378.1:78:005.336.5

Панченко Г.П.

### **ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ**

**Постановка проблеми.** Стратегія розвитку сучасної освіти спрямована на ствердження особистості майбутнього вчителя шляхом повної реалізації його творчого потенціалу. Творчість виступає провідною ознакою

професіоналізму, тому розвиток творчих здібностей майбутнього вчителя в умовах його навчання на факультеті мистецтв та художньої освіти є пріоритетним.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Вивчення науково-методичних джерел з проблеми дослідження (О.Довгань, О.Маруфенко, З.Сирота, І.Шинтяпіна та ін.) та проведене нами експериментальне дослідження підтверджує існування факту про невідповідність традиційної вокальної підготовки студентів у вищому педагогічному навчальному закладі динамічним потребам сучасної школи, незадовільний стан розвиненості творчих здібностей майбутніх учителів музики. Дослідниками проблеми розвитку творчих здібностей студентів музично-педагогічних факультетів (Е.Брилін, С.Олійник, П.Харченко та ін.) зафіксовано зв'язок між наявністю певного рівня музично-творчих здібностей та якістю виконавської діяльності, який суттєво впливає на подальше професійне зростання майбутнього педагога.

**Формулювання цілей статті.** Метою статті є висвітлення результатів формульованого експерименту, підтвердження ефективності експериментальної методики з розвитку творчих здібностей майбутніх учителів музики в процесі вокальної підготовки.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Експериментально-дослідну роботу було спрямовано на розробку критеріїв (мотиваційно-інформаційний, емоційно-операційний, педагогічно-творчий), показників творчих здібностей майбутнього вчителя музики, за допомогою яких виявлено рівні розвитку досліджуваного феномену в студентів музично-педагогічних факультетів, а саме: репродуктивно-традиційний (недостатній), частково-продуктивний (достатній) і продуктивно-творчий (інтенсивний).

Недостатній рівень розвитку творчих здібностей зафіксовано у 47% учасників експерименту, на достатньому та інтенсивному знаходяться відповідно – 44% та 9% від загальної кількості респондентів, що засвідчило необхідність проведення цілеспрямованої педагогічної роботи з розвитку творчих здібностей студентів у вокальному класі.

У ході формульованого експерименту, який складався з трьох взаємопов'язаних етапів (інформаційно-теоретичного, музично-практичного та самостійно-творчого), було розроблено та експериментальним шляхом апробовано методику розвитку творчих здібностей студентів у процесі вокального навчання. Її зміст доповнювався організацією таких форм роботи, як спецкурс, позааудиторні заняття, педагогічна практика, що були зорієнтовані на інтеграцію, уточнення і збагачення базових музичних знань і вмінь студентів, спрямовані на їх творче використання у майбутній музично-педагогічній діяльності.

Отже, у ході формульованого етапу дослідження з числа студентів III-V курсів було сформовано дві групи – експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ) (30 осіб у кожній). У процесі навчання на факультеті мистецтв та художньої освіти студенти сформованих груп отримали однаковий об'єм знань з музично-теоретичних дисциплін, взяли участь у виконанні творчих завдань.

Студентам КГ та ЕГ було запропоновано блок діагностувальних завдань, до якого увійшли: 1) підбір мелодії на слух; 2) виконання вокального твору; 3) комбінування; 4) вокальна імпровізація; 5) творче завдання; 6) інтерпретація твору.

На основі зведених таблиць з результатами (оцінка виставлялася за 4-бальною системою) виконання 6-ти завдань на констатувальному етапі формувального експерименту учасниками ЕГ і КГ та за допомогою формул з інформаційного джерела [2, с. 270, 275], було обчислено відповідні вибіркові характеристики (середній бал та дисперсію) для кожного запропонованого завдання. Skorиставшись  $t$ -критерієм Стьюдента, було співставлено нульові гіпотези про рівність середніх двох вибірових сукупностей для перевірки відмінностей за рівнем розвитку творчих здібностей між учасниками КГ та ЕГ. Згідно даного критерію для перевірки нульової гіпотези про рівність середніх складено статистику [2, с. 344] та на заданому рівні значущості обрано критичне значення з таблиці розподілу Стьюдента. На основі порівняння цих двох значень нами зроблено висновок щодо правомірності висунутих припущень стосовно відмінностей у рівнях розвитку творчих здібностей учасників КГ та ЕГ.

Нижче наведено дані про середній бал виконання завдань учасниками контрольної групи (див. табл. 1):

Таблиця 1

Завдання №	1	2	3	4	5	6
Середній бал	3,37	3,5	3,233	3,1	2,933	3,433
Дисперсія	0,792	0,328	0,461	0,576	0,409	0,323

У ході обчислювання були отримані середні бали за виконання завдань учасниками експериментальної групи (див. табл. 2):

Таблиця 2

Завдання №	1	2	3	4	5	6
Середній бал	3,4	3,533	3,267	3,133	3,2	3,467
Дисперсія	0,9379	0,4644	0,754	0,5333	0,2345	0,5333

За допомогою  $F$ -критерію Фішера нами було перевірено припущення щодо гомогенності дисперсій для кожного завдання КГ та ЕГ. Згідно інформаційного джерела [2, с.351], для перевірки цих гіпотез було складено вибіркові статистики. З таблиці розподілу Фішера знайдено критичне значення  $F_{кр} = 1,882$  при  $k_1 = n_1 - 1 = 29$  та  $k_2 = n_2 - 1 = 29$  степенів вільності на 5%-рівні значущості. На основі того, що всі  $F_i < F_{кр}$ , зроблено висновок про гомогенність дисперсій цих сукупностей. В результаті обчислювання виявилось, що всі  $|t_i| < t_{кр}$ , тому можна стверджувати про статистичну незначущість відмінностей середніх балів усього блоку завдань.

Наприкінці вивчення спецкурсу „Розвиток творчих здібностей засобами вокальної імпровізації” студентам ЕГ було запропоновано анкету з метою

отримання даних про якість прочитаного спецкурсу та рівень його інформативності, результативності творчих методів (емоційно-усвідомленого інтонування, мелоритмізації текстів, емоційного самонастроювання, ритмічного та тембрового варіювання, вокальної імпровізації та ін.), корисності та відповідності обраних методів і форм потребам тих, хто навчається.

Результати анкетування дають можливість зробити висновок про те, що набуті в ході теоретичних та практичних занять навички й уміння, сприяли активізації емоційно-мотиваційної сфери студентів, підвищенню рівня їхньої внутрішньої свободи. Якісні зміни відбилися на позитивному ставленні до музично-педагогічної підготовки, професійно-педагогічній спрямованості навчання майбутніх учителів музичного мистецтва.

Даний факт позитивно позначився на результатах педагогічної практики. Саме з цим видом навчальної діяльності пов'язані сподівання щодо розвитку творчих здібностей майбутнього вчителя музики. Студенти ЕГ набули власного досвіду музично-продуктивної діяльності в умовах роботи з дитячим колективом (у вокальних ансамблях, із солістами), продемонструвавши достатній рівень оволодіння вокальною технікою та певними знаннями у вокальній сфері, що мають педагогічну спрямованість. Студенти ЕГ впевнено оперували отриманими знаннями та виявляли уміння визначати форму, жанр і засоби музичної виразності тих творів, що вивчалися на уроці та у позакласній роботі, демонстрували сформоване активно-творче сприйняття музики, багатство музичних переживань; використовували нові форми і методи навчання, завдання для розвитку уяви, творчого мислення; виявляли бажання розвивати музичні здібності дітей, їхній творчий потенціал. У контрольній групі під час проходження педагогічної практики помітної динаміки творчого зростання студентів не спостерігалось. Якісні зміни теж є недостатньо значущими: тільки незначна кількість студентів зуміла наповнити уроки творчим змістом. Контрольне діагностування, проведене згідно програми експерименту, довело розвиток творчих здібностей студентів експериментальної групи.

Для порівняння наводимо дані про середній бал виконання творчих завдань студентами КГ (див. табл.3):

Таблиця 3

Середній бал	3,833	3,969	4,033	3,8	3,5	3,933
Дисперсія	0,282	0,309	0,240	0,373	0,259	0,202

Так виглядає таблиця показників студентів ЕГ (див. табл. 4):

Таблиця 4

Середній бал	4,3	4,37	4,67	4,67	4,7	4,83
Дисперсія	0,22	0,24	0,23	0,3	0,22	0,14

Обчислювальна процедура є ідентичною до тієї, що була проведена на початку формувального експерименту [2, с. 270, 275]. Припущення щодо гомогенності дисперсій для кожного завдання КГ та ЕГ виявлено за допомогою

F-критерію Фішера. Для перевірки цих гіпотез обчислено всі вибіркові статистики для кожного завдання. З таблиці розподілу Фішера було знайдено критичне значення. Оскільки всі  $F_i < F_{кр}$ , це уможливило висновок про гомогенність дисперсій цих сукупностей.

Відмінність вибірових середніх не можна пояснити лише впливом випадкових факторів. За результатами виконання завдання № 1 (підбір на слух) спостерігається покращення мелодико-гармонічного слуху і ритмічного почуття, у виконанні вокального твору (завдання № 2) відмінності виявляються теж статистично значущими. Даний факт дозволяє стверджувати про опосередкований вплив експериментальної методики на якість вокально-виконавських навичок і вмінь студентів та значне підвищення рівня розвитку творчих здібностей студентів ЕГ у порівнянні з КГ. У ході експерименту були отримані й такі дані, які не знайшли безпосереднього відображення в таблицях, але є досить важливими: а) у студентів ЕГ з'явився підвищений інтерес до процесу створення елементарної вокальної імпровізації; б) стала помітною емоційність, виразність у виконанні вокальних творів; в) значно підвищилась сценічна надійність у виконанні програм; г) зросла якість отриманих у творчій діяльності знань та умінь.

**Висновки.** Впровадження авторської методики, яку побудовано на принципах трансформації мовної мелодики у вокально-музичну з обов'язковим включенням творчих завдань, забезпечення стійкої позитивної мотивації до музично-творчої діяльності, спрямованість вокальної підготовки на творчість у відповідності з індивідуальною навчальною траєкторією студента, сприяє розвитку творчих здібностей майбутніх учителів музики, формуванню й удосконаленню їхніх вокально-виконавських умінь та навичок. Перспективи подальшої розробки проблеми вбачаються у пошуках засобів підвищення творчої спрямованості вокального навчання майбутнього вчителя музичного мистецтва.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Воловик П.М. Проблеми порівняння ефективності різних форм і методів навчання та виховання / П.М.Воловик // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2001. – Вип. 2. – С. 93-102.
2. Кремер Н.Ш. Теория вероятностей и математическая статистика / Н.Ш.Кремер. – М.: Юнити-Дана, 2002. – 543 с.
3. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень: Навчально-методичний посібник. – К.: Експрес-об'ява, 1998. – 143 с.
4. Торшина К.А. Современные исследования проблемы креативности в зарубежной психологии / К.А.Торшина // Вопросы психологии. – 1998. – № 4. – С.123-135.

## АНОТАЦІЯ

*Панченко Г.П. Педагогічна інтерпретація результатів експериментального дослідження проблеми розвитку творчих здібностей майбутніх учителів музики. У статті подано кількісний вимір ефективності*

методики розвитку творчих здібностей майбутніх учителів музики в процесі вокальної підготовки та їх педагогічна інтерпретація.

**Ключові слова:** експеримент, педагогічна інтерпретація, творчі здібності, майбутній учитель музики.

#### АННОТАЦІЯ

*Панченко Г.П. Педагогическая интерпретация результатов экспериментального исследования проблемы развития творческих способностей будущих учителей музыки. В статье представлено количественное измерение эффективности методики развития творческих способностей будущих учителей музыки и их педагогическая интерпретация.*

**Ключевые слова:** эксперимент, педагогическая интерпретация, творческие способности, будущий учитель музыки.

#### SUMMARY

*Panchenko G.P. Pedagogical interpretation of experimental research results of the problem of future teachers of music creative abilities developing. This article represents results of quantitative measuring of the efficiency of methods of future teachers of music creative abilities developing during vocal teaching and gives its pedagogical interpretation.*

**Key words:** experiment, pedagogical interpretation, future teacher of music, creative abilities.

УДК 378.147+373.6:7+371.134

Бадіца М. В.

### ПЕДАГОГІЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ ОБРАЗОТВОРЧОГО ХАРАКТЕРУ У СТУДЕНТІВ

**Постановка проблеми.** Оновлений зміст освіти визнає людину найвищою цінністю суспільства; змінює її місце і роль у виробничому процесі. Вона орієнтована на захист інтересів кожного індивіда; розкриття його потенційних можливостей; індивідуальне становлення життєвокомпетентної особистості. Сучасна традиційна модель освіти характеризується зміною орієнтиру на внутрішній світ людини.

Основною метою освіти є збереження творчої індивідуальності суб'єкта; формування готовності особистості оптимально і творчо використовувати набуті знання, вміння і навички в майбутній діяльності. Кризовий стан традиційної педагогіки вимагає зміни поглядів на оволодіння предметним змістом освіти та професійне становлення суб'єкта діяльності: пошук перспективних форм, методів, засобів формування фахівця дошкільної освіти; механізмів розв'язку практичних завдань; збагачення педагогічної думки досягненнями світового наукового досвіду та міждисциплінарними дослідженнями творчої особистості [5]. Перед вищою педагогічною школою ставиться стратегічне завдання – підготувати фахівця дошкільної освіти, готового до нестандартних індивідуальних дій в екстремальних умовах. Вихователь нової формації, як багатогранна особистість із стійкими морально-